

Základné práva

V Európskej únii je ochrana základných práv zaručená na vnútroštátnej úrovni prostredníctvom ústavných systémov členských štátov a na úrovni EÚ prostredníctvom Charty základných práv Európskej únie.

Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu nie je inštitúciou, ale orgánom Rady Európy, ktorý poskytuje ďalší stupeň ochrany v prípade podozrenia z porušenia práv ustanovených v Európskom dohovore o ľudských právach.

Charta základných práv EÚ ustanovuje súbor jednotlivých práv a slobôd. Zakotvuje práva, ktoré vyplývajú z judikatúry Súdneho dvora EÚ, ktoré sú ustanovené v Európskom dohovore o ľudských právach, ako aj iné práva a zásady, ktoré vychádzajú z ústavných tradícií členských štátov EÚ a ďalších medzinárodných nástrojov.

Charta, ktorú zostavili predstavitelia vlád a parlamentov zo všetkých krajín EÚ, vymenúva základné práva, ako je sloboda prejavu alebo náboženského vyznania, ako aj hospodárske a sociálne práva, ktoré sú obrazom spoločných európskych hodnôt a ústavného dedičstva. Charta okrem toho obsahuje novšie práva, tzv. práva tretej generácie, ako je napríklad právo na ochranu údajov a právo na právo na dobrú správu vecí verejných.

Ak ste dospeli k záveru, že boli porušené vaše základné práva, máte možnosť vyhľadať pomoc rôznych inštitúcií alebo orgánov v členských štátoch alebo za určitých podmienok aj na úrovni EÚ.

V tejto časti nájdete informácie o inštitúciách, na ktoré sa možno obrátiť v prípade porušenia základných práv. **Podrobnejšie informácie na vnútroštátnej úrovni sa zobrazia, ak si zvolíte príslušnú štátnu vlajku.**

Na vnútroštátnej úrovni

Charta základných práv Európskej únie sa uplatňuje na členské štáty len pri vykonávaní práva EÚ. Zákonodarné, výkonné aj súdne verejné orgány členských štátov sú viazané dodržiavaním charty len pri vykonávaní práva EÚ, čiže keď uplatňujú nariadenia alebo rozhodnutia alebo vykonávajú smernice EÚ. Sudcom v členských štátoch, ktorým súdny dvor poskytuje usmernenie, majú právomoc zabezpečiť, aby členské štáty dodržiavali chartu len pri vykonávaní práva EÚ.

Ak sa situácia netýka právnych predpisov EÚ, je na orgánoch členských štátov vrátane súdov, aby zabezpečili dodržiavanie základných práv. V prípadoch, keď sa charta neuplatňuje, sú základné práva naďalej garantované na vnútroštátnej úrovni v súlade s daným ústavným systémom. Členské štáty majú rozsiahle vnútroštátne pravidlá v oblasti základných práv, ktorých dodržiavanie garantujú vnútroštátne súdy.

Všetkým členským štátom plynú záväzky z Európskeho dohovoru o ľudských právach, a to nezávisle od ich povinností v zmysle práva EÚ. Preto môžu jednotlivci v krajnom prípade po využití všetkých prostriedkov nápravy dostupných na vnútroštátnej úrovni podať návrh na začatie konania na Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu v prípade porušenia základného práva zo strany členského štátu, ktoré zaručuje Európsky dohovor o ľudských právach.

Európsky súd pre ľudské práva zostavil [kontrolný zoznam prípustnosti](#) umožňujúci prípadným sťažovateľom zistiť, či existujú dôvody, pre ktoré by ESĽP ich sťažnosť nemohol preskúmať.

Na úrovni EÚ

Úloha Európskej komisie

Charta základných práv Európskej únie sa uplatňuje na všetky úkony inštitúcií EÚ. Úlohou Komisie je zabezpečiť, aby bola charta zohľadnená v legislatívnych návrhoch. Všetky inštitúcie EÚ (a najmä Európsky parlament a Rada), majú zodpovednosť za zohľadnenie charty v celom legislatívnom procese.

Charta sa uplatňuje na členské štáty len pri vykonávaní práva EÚ. Ak sa jednotlivec domnieva, že vnútroštátny orgán pri vykonávaní práva EÚ porušil chartu, môže sa obrátiť na Komisiu, ktorá má právomoc začať konanie o porušení právnych predpisov proti dotknutému členskému štátu.

Komisia nie je súdnym orgánom, ani odvolacím súdom v prípade rozhodnutí vnútroštátnych alebo medzinárodných súdov. Zásadne neskúma ani opodstatnenosť jednotlivých prípadov okrem tých, ktoré sa týkajú jej úlohy zabezpečiť, aby členské štáty správne uplatňovali právo EÚ. Najmä v prípade, keď sa odhalí rozsiahlejší problém, môže Komisia kontaktovať vnútroštátne orgány, aby uskutočnili nápravu, a napokon môže podať žalobu proti tomuto členskému štátu na Súdny dvor. Cieľom týchto konaní je zabezpečiť, aby predmetné vnútroštátne právne predpisy alebo postupy vnútroštátnych správnych orgánov alebo súdov boli v súlade s požiadavkami práva EÚ.

Súdny dvor Európskej únie

Súdny dvor v Luxemburgu je inštitúciou Európskej únie. Je konečnou autoritou vo vzťahu k zmluvám, charte a právu EÚ. Zaisťuje, aby sa vysvetľovali a uplatňovali rovnakým spôsobom v celej Únii a aby inštitúcie EÚ a členské štáty, robili to, čo od nich vyžadujú právne predpisy EÚ.

Ak sa jednotlivci alebo podniky domnievajú, že úkon inštitúcií EÚ, ktorý sa ich priamo týka, porušuje ich základné práva, môžu predložiť svoj prípad Súdnemu dvoru, ktorý má za určitých podmienok právo takýto úkon zrušiť. Jednotlivec však nemôže žalovať druhú osobu (fyzickú alebo právnickú) ani členský štát na Súdnom dvore.

Európsky súd pre ľudské práva

Po nadobudnutí účinnosti Lisabonskej zmluvy je Európska únia povinná pristúpiť k Európskemu dohovoru o ľudských právach. Po dokončení tohto procesu budú môcť jednotlivci, ktorí sa domnievajú, že EÚ porušila ich ľudské práva, a vyčerpali všetky prostriedky nápravy na vnútroštátnej úrovni, podať žalobu aj na Európsky súd pre ľudské práva. Z hľadiska ochrany základných práv v EÚ to bude znamenať dodatočnú justičnú kontrolu.

Tieto stránky spravuje Európska komisia. Informácie na tejto stránke nemusia nevyhnutne vyjadrovať oficiálne stanovisko Európskej komisie. Komisia nenesie žiadnu zodpovednosť ani inak neručí za informácie alebo údaje, ktoré tento dokument obsahuje alebo na ktoré odkazuje. Pokiaľ ide o pravidlá v oblasti autorských práv pre webové stránky EÚ, pozri právne upozornenie.

Posledná aktualizácia: 18/01/2019